

Ο ΔΡΟΜΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΟΠΕΓΧΑΓΗ (Απρίλιος 2009)

Συγγραφέας: ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΤΣΑΛΤΑΣ

Είναι προφανές. Τα αποτελέσματα από τη ραγδαία επιδεινούμενη κλιματική αλλαγή στον πλανήτη τείνουν να ξεπεράσουν ακόμη και εκείνα που θεωρούνται ότι έχουν φέρει στα πρόθυρα της απόλυτης κατάρρευσης το παγκόσμιο οικονομικό σύστημα. Συγκρινόμενα τα δύο αυτά φαινόμενα αναδεικνύουν μια άμεσα ελλοχεύουσα σχέση μεταξύ τους. Σχέση η οποία αποδεικνύεται αμφίδρομη τόσο σε επίπεδο απόλυτης υποβάθμισης των φυσικών συνθηκών διαβίωσης πάνω στον πλανήτη όσο και σε επίπεδο σημαντικής επιδείνωσης όλων των αναπτυξιακών δεικτών από την αειφορική προσέγγισή τους. Μια προσέγγιση η οποία ξεπερνά την από πολλού εγκαταλειφθείσα μονόπλευρη οικονομική θεώρηση της ανάπτυξης υπέρ της παράλληλα αλληλοσυμπληρούμενης κοινωνικής και περιβαλλοντικής της διάστασης. Ψλλωστε τοξικό περιβάλλον και τοξική οικονομία (ομόλογα) μόνο σε σχέση με την επιμέρους αναπτυξιακή τους θεώρηση διαφέρουν.

Ήδη η παγκόσμια συνάντηση στην Κοπεγχάγη (Δεκέμβριος 2009) θεωρείται η ύστατη προσπάθεια της οργανωμένης διεθνούς κοινότητας να προγραμματίσει, μέσω γενναίων και προς άμεση υιοθέτηση μέτρων, την πολυπόθητη αναστροφή της παγκόσμιας περιβαλλοντικής υποβάθμισης. Με άλλα λόγια, πρόκειται για τη διεθνή συνάντηση η οποία, αν δεν αποφέρει τα ποθητά για όλους αποτελέσματα, τότε η διεθνής συνεννόηση και συνεργασία στον τομέα αυτόν θα αποβεί για τον άνθρωπο ένας μοιραίος όσο και μοναχικός μονόδρομος δίχως επιστροφή και με κατεύθυνση τη βαθμηδόν απόλυτη καταστροφή του.

Το ερώτημα παραμένει όμως διαχρονικά το ίδιο: Πώς φτάσαμε στην κατάσταση αυτή και με ποιον τρόπο είναι δυνατόν να την αντιμετωπίσουμε επιτυχώς, έστω και την υστάτη ώρα;

Μια πρώτη απάντηση θα μπορούσε να δοθεί σχετικά εύκολα σε σχέση με τα αίτια της επαπειλούμενης καταστροφής. Η απόλυτη αδιαφορία προς το περιβάλλον, μέρος του οποίου είναι και ο ίδιος ο άνθρωπος, φάνηκε, ιδιαίτερα μετά τη βιομηχανική επανάσταση, να αποτελεί την κορυφαία αιτία καταστροφής του. Μιας καταστροφής η οποία στηρίζεται παράλληλα στην υπερεκτίμηση των δυνατοτήτων της φύσης να αντεπεξέλθει στην καθημερινή, σφοδρή και πολύπλευρη επίθεση που

δέχεται στον βωμό του αλόγιστου οικονομικού υπερκέρδους, χωρίς προγραμματισμό για το αύριο, θεωρώντας παράλληλα ότι η όποια υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος θα μπορούσε να θεωρηθεί αναστρέψιμη με τη λήψη άμεσων μέτρων.

Η ίδια αδιαφορία χαρακτήρισε επίσης και τον διεθνή θεσμικό παράγοντα (ΟΗΕ), ο οποίος αμέλησε σκανδαλωδώς να προβλέψει, αλλά και να αντιμετωπίσει, την όλη κατάσταση με τη λήψη των απαραίτητων μέτρων τιθάσευσης της ανθρώπινης αδιαφορίας σχετικά με το περιβάλλον. Ετσι χρειάστηκαν 20 χρόνια μετά την πρώτη σημαντική συνάντηση όλων των κρατών της οργανωμένης διεθνούς κοινότητας στη Στοκχόλμη (1972) για να συνειδητοποιήσει ότι η προστασία του περιβάλλοντος αποτελεί αναπόσπαστη συμπληρωματική παράμετρο του φαινομένου της ανάπτυξης, υπό την αειφορική της διάσταση, δηλαδή εκείνης που συμπεριλαμβάνει επί ίσοις όροις και δίχως ιεράρχηση την οικονομική αύξηση, την κοινωνική πρόοδο και την περιβαλλοντική προστασία. Η επίσημη αποδοχή της θεωρίας αυτής έγινε στο Ρίο (1992) για να οδηγηθούμε στη συνέχεια και 10 χρόνια μετά στην τρίτη κατά σειρά μεγάλη σχετική συνάντηση στο Γιοχάνεσμπουργκ (2002), όπου έγινε πλέον κοινά αποδεκτό ότι η όποια συζήτηση για την παγκόσμια περιβαλλοντική διαχείριση και προστασία συμπεριλαμβάνεται υποχρεωτικώς στην αειφορική παγκόσμια προσπάθεια για ολοκληρωμένη ανάπτυξη.

Παράλληλα εντοπίστηκε ότι ανάμεσα στα κυριότερα περιβαλλοντικά προβλήματα που πλήττουν σήμερα τον πλανήτη (αραίωση της στιβάδας του όζοντος, ρύπανση των θαλασσών, απερήμωση των εδαφών) και στο πλαίσιο της σύγχρονης περιβαλλοντικής φιλοσοφίας, η οποία απορρέει από τη διαπίστωση ότι η ρύπανση δεν γνωρίζει από σύνορα, το σημαντικότερο ίσως πρόβλημα είναι εκείνο που οφείλεται στην υπερθέρμανσή του (φαινόμενο του θερμοκηπίου), το οποίο και παραπέμπει στην παγκόσμια κλιματική αλλαγή, με αποτελέσματα που αφορούν τόσο τη διεθνή οικονομική κρίση όσο και την κοινωνική καθυστέρηση.

Από την εποχή του Ρίο (1992) ξεκίνησε μια σημαντική πρωτοβουλία με την υιοθέτηση της Σύμβασης για την Κλιματική Αλλαγή, η οποία είχε και τη συνέχειά της, πέντε χρόνια αργότερα, με το γνωστό μας Πρωτόκολλο του Κιότο, το οποίο οδήγησε με τη σειρά του, πριν από έναν χρόνο, στην πολλά υποσχόμενη συνάντηση για την Κλιματική Αλλαγή στο Μπαλί της Ινδονησίας (Δεκέμβριος 2008). Δυστυχώς, οι προσδοκίες της ανθρωπότητας στο Μπαλί διαψεύστηκαν πλήρως. Και τούτο διότι η

σθεναρά για μία ακόμη φορά αντίδραση, κυρίως των ΗΠΑ του Μπους, για άμεση συμμετοχή στη λήψη αυστηρών μέτρων με τη δραστική μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στην ατμόσφαιρα παρέπεμψε σε αναβολή της ουσιαστικής ρύθμισης του θέματος για τον Δεκέμβριο του 2009 στην Κοπεγχάγη.

Η απάντηση στο δεύτερο ερώτημα που ετέθη στην αρχή και αφορά την πρόταση για διέξοδο από την παγκόσμια περιβαλλοντική κρίση που αντιμετωπίζει ο πλανήτης σήμερα έχει σχέση, για μία ακόμη φορά, με την αλλαγή της παγκόσμιας στρατηγικής που ακολουθεί η διεθνής κοινότητα τα τελευταία σαράντα χρόνια σχετικά με την προσπάθεια σύζευξης της ανάπτυξης με την περιβαλλοντική συνιστώσα της.

Η πρώτη σχετική δεκαετία, όπως περιγράφηκε προηγουμένως, βρισκόταν κάτω από την απόλυτη επιρροή της Νέας Διεθνούς Οικονομικής Τάξης. Η δεύτερη και τρίτη δεκαετία που ακολουθούσε επρόκειτο να εντοπίσει τα διεθνή προβλήματα στη σφαιρική διάσταση της σύγχρονης θεώρησης της ανάπτυξης κάτω από τη φιλοσοφία μιας Νέας Διεθνούς Ανθρώπινης Τάξης. Ωστόσο τα μέχρι σήμερα αποτελέσματα δεν επαρκούν, σε σύγκριση με την καθημερινώς διαπιστούμενη περιβαλλοντική καταστροφή, για να δικαιώσουν τον χαμένο χρόνο. Ετσι, ενώ η θεσμική αντιμετώπιση του προβλήματος βαίνει με ρυθμούς αριθμητικής προόδου, η περιβαλλοντική υποβάθμιση και καταστροφή εξελίσσεται πλέον με γεωμετρικούς ρυθμούς.

Η παγκόσμια κοινότητα θα βρεθεί ύστερα από λίγους μήνες (Κοπεγχάγη, Δεκέμβριος 2009) μπροστά στο δίλημμα της άμεσης και δραστικής αντιμετώπισης του όλου θέματος ή της υπογραφής μιας πολιτικής καταδίκης που οδηγεί στην ανθρώπινη αυτοκαταστροφή, η οποία για πολλούς φαίνεται να περνά μέσα από τη φιλοσοφική αναζήτηση της ίδιας της ύπαρξης του ανθρώπου.

Η αναπόφευκτη λύση που προτείνεται είναι η υιοθέτηση πλέον μιας Νέας Διεθνούς Περιβαλλοντικής Ηθικής Τάξης στη βάση της στρατηγικής εκείνης που θα οδηγήσει στην έξοδο από το αδιέξοδο της παγκόσμιας περιβαλλοντικής κρίσης, που άλλωστε πλήττει στο σύνολό της και την όποια αναπτυξιακή προοπτική της σύγχρονης ανθρωπότητας. Πρόκειται για την ύστατη στιγμή για την οργανωμένη διεθνή κοινωνία, τόσο κάτω από τη διακρατική της μορφή όσο και εκείνη της Κοινωνίας των Πολιτών, που παραπέμπει έτσι στην άμεση ενεργοποίηση όλων των ανθρώπων.

Έτσι η στρατηγική αυτή, η οποία μετεξελίσσεται παράλληλα και σε ύψιστο ανθρώπινο ηθικό χρέος, πρέπει να ενεργοποιήσει σε εθνικό επίπεδο και όλους τους επίσημους σχετικούς πολιτικούς εκφραστές της κοινωνίας, όπως τα πολιτικά κόμματα, τα ΜΜΕ, οι ΟΤΑ, οι ΜΚΟ, αλλά και το σύνολο των επιστημονικών ενώσεων. Ειδικότερα, τα πολιτικά κόμματα θα πρέπει να εγκαταλείψουν τον στείρο μεταπολεμικό πολιτικό καιροσκοπισμό τους και να τεθούν επικεφαλής ριζοσπαστικών προτάσεων, με σαφείς λύσεις που να παραπέμπουν στην αναβίωση της ελπίδας για το κοινό μέλλον όλων μας, ενώ τα ΜΜΕ να ενεργοποιηθούν εντονότερα στον τομέα της περιβαλλοντικής ενημέρωσης αλλά και της ευαισθητοποίησης του κοινού. Κύριος συντονιστής όλων των δράσεων αυτών ασφαλώς και θα μπορούσε να είναι ένα αυτόνομο υπουργείο Περιβάλλοντος, με απόλυτα διευρυμένες αρμοδιότητες σε όλα τα θέματα που άπτονται τόσο του φυσικού όσο και του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος.

Το μέλλον της ανθρωπότητας περνά υποχρεωτικά μέσα από την άμεση αποκατάσταση της διασαλευθείσας, βαρέως, διεθνούς ηθικής τάξης και την αποδοχή μιας παγκόσμιας στρατηγικής για μια ολοκληρωμένη πράσινη ανάπτυξη. Και τούτο γιατί το χρέος για τη διάσωση του πλανήτη δεν είναι ούτε οικονομικό ούτε πολιτικό. Είναι βαθύτατα ηθικό και περνά πλέον μέσα από την υποχρεωτική συνεργασία όλων, θεσμών και ανθρώπων, με στόχο την αποφυγή του δράματος που θα κληθούμε να βιώσουμε εμείς, τελικά, και όχι τα παιδιά μας.

Το άρθρο δημοσιεύθηκε στο ένθετο «ΒΗΜΑ ΙΔΕΩΝ» της Εφημερίδας «ΤΟ ΒΗΜΑ», 3 Απριλίου 2009, σ. 6.